

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН АУДИТЫН ГАЗРЫН 2016 ОНЫ ЭХНИЙ ХАГАС ЖИЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЙЛАН

2016.07.08

Чойр хот

Нэгдүгээр бүлэг. Удирдлага зохион байгуулалтын талаар:

Говьсүмбэр аймгийн Аудитын газар 2016 онд **“Аудитын чанар, үр өгөөжийг нэмэгдүүлэн, аудитын цахим технологийг бүрэн эзэмших”** гэсэн зорилтыг дэвшүүлэн, уг зорилтын хэрэгжилтыг хангаж ажиллахад гол үйл ажиллагаагаа чиглүүлэн ажиллалаа.

2016 онд уг зорилтын хүрээнд нийт 10 бүлэг 60 үзүүлэлтээр жилийн үйл ажиллагаагаа төлөвлөн, Монгол Улсын Ерөнхий аудитортой үр дүнгийн гэрээ байгуулан ажиллаж, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, гэрээний үүргийн биелэлтийг хангаж ажиллахад анхаарч ажилласнаар төлөвлөсөн 60 ажил 78.5 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

Мөн 2016 оны зорилтын хүрээнд аудитын цахим технологийг эзэмшиж, санхүүгийн тайлангийн аудитыг бүрэн СТАУС програм дээр гүйцэтгэж, гүйцэтгэлийн аудитын программыг нэвтрүүлэн, цахим мэдээллийн санг бүрдүүлж ажилласан ба шат шатны чанарын хяналтыг цахим программаар гүйцэтгэсэн зэрэг нь аудитын болон чанарын хяналтын ажлыг хөнгөвчилсөн, аудитын чанар, үр өгөөжийг нэмэгдүүлэхэд тодорхой хэмжээний үр дүнтэй ажил боллоо.

Үүний зэрэгцээ ҮАГ-аас зохион байгуулж буй холбогдох цахим сургалтуудад хамрагдан, шаардлагатай мэдээ, мэдээллийг хүлээн авч, аудитын явц, үр дүн болон тулгамдсан зарим асуудлуудын талаар тухай бүр санал солилцож, мөн орон нутгийн шаардлагатай мэдээ мэдээлэл, судалгаа, тайланг зэргийг цахимаар ҮАГ-т хүргүүлж ажилласан зэрэг нь цаг хугацаа болон материаллаг зардлыг хэмнэх эерэг үр дүнг бий болголоо.

Аймгийн Аудитын газар 2016 онд Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын 2015 онд баталсан бүтэц орон тооны дагуу 7 орон тоотой, 148.0 сая төгрөгийн санхүүгийн эх үүсвэртэйгээр үйл ажиллагаа явуулж, дэвшүүлсэн зорилтыг хангаж ажиллалаа.

2016 онд санхүүгийн тайлангийн аудитаар нийт 80 байгууллагын санхүүгийн тайланд аудит, Гүйцэтгэл, Нийцлийн 10 аудитыг тус тус хийж дээрх аудитуудыг хийж гүйцэтгэхэд нийт 73/1922 хүн/өдөр зарцуулсан ба нийт 1507 илүү цаг ажиллалаа.

Дээрх санхүүгийн тайлангийн аудитад хамрагдсан 80 байгууллагын 56 байгууллагын санхүүгийн тайланд бие даасан дүгнэлт гаргаж, 12 байгууллагад итгэмжлэл үзүүлж, 12 байгууллагыг түүвэрт хамруулсан ба 14 багууллагын санхүүгийн тайланд хараат бус Аудитын байгууллага буюу “Голден пейж аудит” ХХК-иар гурвалсан гэрээгээр аудит хийлгэж ажиллалаа.

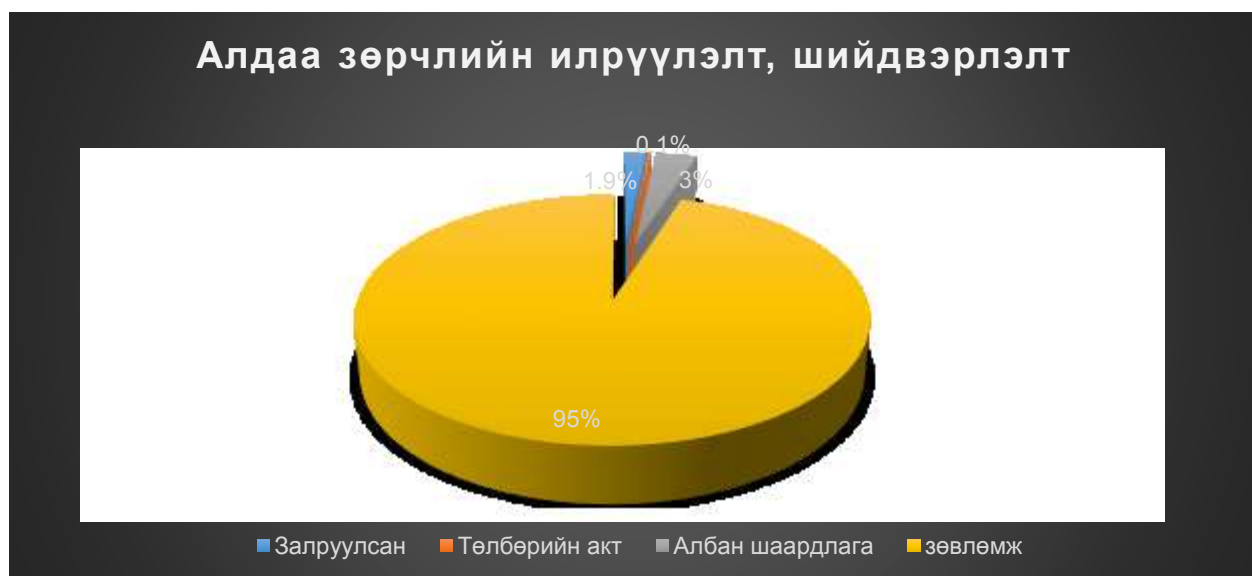
Гүйцэтгэл, Нийцлийн нийт 10 аудитын 5 аудитыг ҮАГ-ын нэгдсэн удирдамжаар, 3 аудитыг өөрийн санаачлагаар, 1 аудитыг Аймгийн ИТХ-ын хүсэлтээр тус тус хийж гүйцэтгэлээ.

2016 оны аудитаар нийт 292,183.0 сая төгрөгийн алдаа зөрчил илрүүлсэн ба 4,744.6 сая төгрөгийн алдаа зөрчлийг аудитын явцад залруулж, 424.5 сая төгрөгийн алдаа, зөрчилд төлбөрийн акт тогтоож, 9,246.5 сая төгрөгийн алдаа, зөрчилд албан шаардлага өгч, 277,767.4 сая төгрөгийн 279 алдаа, зөрчлийг арилгах, давтан гаргахгүй байх зөвлөмжийг өгч ажиллалаа.

2016 оны эхний хагас жилийн аудит, алдаа, зөрчлийн илрүүлэлт, шийдвэрлэлтийн нэгтгэлийн судалгааг хүснэгтээр харуулбал:

Аудитын төрөл	Аудитын тоо	Илрүүлсэн алдаа, зөрчлийн дүн /сая. төг/	Тогтоосон төлбөрийн акт /сая.төг/	Өгсөн албан шаардлага /сая.төг/	Бүртгэсэн үр өгөөж /сая.төг/	Үүнээс: Залруулсан	Өгсөн зөвлөмж /тоо/
Санхүүгийн тайлангийн аудит	80	8,850.2	59.1	632.4	691.5	4,738.0	145
Гүйцэтгэлийн аудит	5	280,081.9	298.4	6,511.1	6,809.5	6.6	86
Нийцлийн аудит	5	3,250.9	67.0	2,103.0	2,170.0	0,0	48
ДҮН	90	292,183.0	424.5	9,246.5	9,671.0	4,744.6	279

2016 оны эхний хагас жилийн аудитаар илрүүлсэн алдаа, зөрчлийн илрүүлэлт болон шийдвэрлэлтийн судалгааг диаграммаар харуулбал:

2016 оны эхний хагас жилд дээрх төлбөрийн актын 41.8 хувь буюу 177.5 сая төгрөг, өгсөн албан шаардлагын 51.1 хувь буюу 5,003.8 сая төгрөгийг барагдуулан ажилласан ба төлбөрийн актын 50.0 хувь, албан шаардлагын 48.0 хувийн хэрэгжилтийг тооцох хугацаа болоогүй байгаа болно.

2016 оны аудитаар 9,587.0 сая төгрөгийн үр өгөөжийг харилцагч байгууллагуудаар хүлээн зөвшөөрүүлж бүртгэснээс эхний хагас жилд 5,065.0 сая төгрөгийн үр өгөөжийг тооцоолж ажиллаа. Ингэснээр аймгийн Аудитын газрын зардлын 1 төгрөгт ногдох хүлээн зөвшөөрөгдсөн үр өгөөж 113.2 сая, тооцоолсон үр өгөөж 59.7 сая төгрөг тус тус болсон ба тооцоолсон үр өгөөж өмнөх оны мөн үеийнхээс 3.5 дахин өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хоёрдугаар бүлэг. Санхүүгийн аудитын талаар:

2016 оны аудитаар орон нутгийн болон улсын төсвийн байгууллага, төсөл, сангийн нийт 80 санхүүгийн тайланд аудит хийж, тус аудитаар нийт 50/712 хүн/өдөр зарцуулж, нийт 1459 илүү цаг ажилласан байна. Илүү цаг ажилласан нь тус Аудитын газрын орон тоо хүрэлцээ муу байгаагаас шалтгаалж байгаа бөгөөд 1 аудитор дунджаар 365 илүү цаг ажилласан байна.

2016 оны санхүүгийн тайлангийн аудитад хамрагдсан 80 байгууллагын санхүүгийн тайлангийн 56 санхүүгийн тайланд нь бие даасан дүгнэлт гаргаж, 12 байгууллагад итгэмжлэл үзүүлж, 12 байгууллагын санхүүгийн тайланг түүвэрт хамруулсан ба 14 байгууллагын санхүүгийн тайланд хараат бус Аудитын байгууллага буюу “Голден пейж аудит” ХХК-иар гурвалсан гэрээгээр аудит хийлгэж ажиллаа.

Санхүүгийн тайлангийн аудитаар бие даасан дүгнэлт гаргасан 56 байгууллагын 43 санхүүгийн тайланд “**Зөрчилгүй**”, 10 санхүүгийн тайланд “**Хязгаарлалттай**”, 3 санхүүгийн тайланд “**Сөрөг**” санал дүгнэлтийг тус тус өглөө.

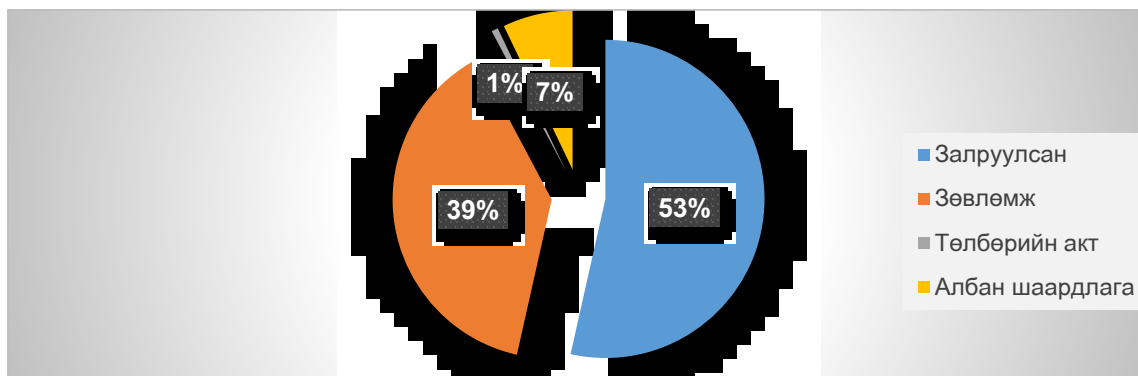
Санхүүгийн тайлангийн аудитаар нийт 8,850.2 сая төгрөгийн алдаа зөрчил илрүүлж, 4,738.0 сая төгрөгийн алдаа зөрчлийг аудитын явцад залруулж, 59.1 сая төгрөгийн алдаа зөрчилд төлбөрийн акт тогтоож, 632.4 сая төгрөгийн алдаа зөрчилд албан шаардлага өгч, алдаа зөрчлийг арилгах, давтан гаргахгүй байх 47 зөвлөмж өгч ажиллаа.

Тус аудитаар тогтоосон төлбөрийн актын 60.1 хувь буюу 35.5 сая төгрөгийг барагдуулахын зэрэгцээ өгсөн албан шаардлагын 33.7 хувь буюу 213.0 сая төгрөг, зөвлөмжийн 59.2 хувь буюу 87 зөвлөмжийг тус тус эхний хагас жилд хэрэгжилтийг нь хангуулан ажиллаа.

Санхүүгийн тайлангийн аудитаар нийт 691.5 сая төгрөгийн үр өгөөжийг харилцагч байгууллагаар хүлээн зөвшөөрүүлэн бүртгэснээс эхний хагас жилийн байдлаар нийт 248.5 сая төгрөгийн үр өгөөжийг тооцооллоо. Ингэснээр санхүүгийн

тайлангийн аудитаар бий болсон Аудитын газрын зардлын 1 төгрөгт ногдох үр өгөөж 2.9 сая төгрөг болж байна.

2016 оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар илрүүлсэн алдаа зөрчил, шийдвэрлэлтийн судалгааг диаграммаар харуулбал:

Санхүүгийн тайлангийн аудитыг 4 аудитор гүйцэтгэж, аудитын чанарын хяналтыг аудитын менежер, Тэргүүлэх аудитор хэрэгжүүлэн ажилласан ба дунжаар 1 аудитор 17 аудитыг хийж гүйцэтгэлээ. Мөн МУ-ын Ерөнхий аудиторын баталсан хуваарийн дагуу хараат бус хөндлөнгийн аудитын “Голден пейж аудит” ХХК-тай гурвалсан гэрээ байгуулж, 14 байгууллагын санхүүгийн тайланд аудит хийлгэлээ.

Аймгийн Аудитын газрын Тэргүүлэх аудитор, менежер, аудиторууд санхүүгийн тайлангийн аудитын СТАУС программыг бүрэн эзэмшиж, бүх аудитыг тус программаар гүйцэтгэсэн нь аудитын чанар, үр өгөөжийг сайжруулахын зэрэгцээ цаг хугацаа болон материаллаг зардлыг тодорхой хэмжээгээр хэмнэсэн үр дүнтэй ажил болсныг дурдахад таатай байна.

Санхүүгийн тайлангийн аудитаар илэрсэн алдаа зөрчлийг ангилан харуулбал: Үүнд:

➤ НББ, тайлагналтай холбоотой	4,367.8 сая,
➤ Дотоод хяналт, хариуцлагатай холбоотой	2,804.2 сая,
➤ Төсвийн төлөвлөлт, зарцуулалттай	1,226.2 сая,
➤ Холбогдох хууль тогтоомжийн хэрэгжилттэй	147.6 сая,
➤ Бусад зөрчил болон худалдан авалттай	134.5 сая,
➤ Арвилан хэмнэлт, үр ашигтай	119.9 сая,
➤ Улс, орон нутгийн төсвийн орлого бүрдүүлэлттэй	50.0 сая.

Санхүүгийн тайлангийн аудитаар орон нутгийн болон улсын төсвийн бүх байгууллагын дарга, нягтлан бодогч нарыг бүрэн байлцуулан аудитын нээлт хийн, мөн аудитын тайлан, гэрчилгээг байгууллагын дарга, нягтлан бодогч нарыг ирүүлэн гардуулан өгч тус аудитын үр дүн, илрүүлсэн алдаа зөрчлийн шалтгаан, үр дагавар, тэдгээрийг арилгах, өмнөх аудитаар тогтоосон төлбөрийн акт, өгсөн албан шаардлага, зөвлөмжийн хэрэгжилтийн талаар танилцуулж, санал солилцсон

хэлэлцүүлэгийг зохион байгуулж хэвшсэн нь тухайн байгууллагын удирдлагын түвшинд алдаа зөрчлийг ойлгуулах, уг алдаа зөрчлүүдийг дахин давтан гарахгүй байх, байгууллагын удирдлагаас хэрэгжүүлэх дотоод хяналтыг сайжруулах зэргээр олон талын ач холбогдолтой, үр дүнтэй ажил боллоо.

Аймгийн улсын болон орон нутгийн төсөвт байгууллагуудын жил бүрийн санхүүгийн тайлангийн аудитаар илрүүлсэн алдаа зөрчлийг байгууллага бүрээр болон балансын дансдаар нэгтгэн мэдээллийн санг бүрдүүлэхийн зэрэгцээ байгууллага бүр дээр хувийн хэрэг нээн ажиллуулж, тухайн байгууллагын эрсдэлийг болон илэрсэн алдаа зөрчлийг арилгасан эсвэл давтан гаргаж байгаа эсэхэд үнэлгээ өгч авах арга хэмжээг төлөвлөн ажиллаж байгаа нь аудитын үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх чухал ажил боллоо.

Санхүүгийн тайлангийн аудитаар байгууллагуудын дотоод хяналт үр нөлөөтэй хэрэгжиж байгаа эсэхэд эрсдэлийн үнэлгээ хийхийн зэрэгцээ нягтлан бодох бүртгэл хөтлөлт, санхүүгийн тайлагнал нь НББОУС, СТОУС болон холбогдох хууль, журам, зааврын дагуу үнэн зөв бэлтгэгдэж, тайлагнагдсан, санхүүгийн тайлангийн батламж мэдэгдлүүдийг хэрхэн хангаж байгаа зэрэгт анхаарлаа чиглүүлэн АОУС, АДБОУС-ууд болон санхүүгийн аудитын журмыг мөрдөж ажиллаа.

Санхүүгийн тайлангийн аудитаар 18.8 сая төгрөгийн ажил үйлчилгээний төлбөр авахаар гэрээ байгуулан ажилласан ба үүний 6.7 сая төгрөгийг орон нутгийн төсвийн орлогод, 12.1 сая төгрөгийг хувийн аудитын компанийн аудитын төлбөрт олгохоор төлөвлөсөн ба эхний хагас жилийн байдлаар орон нутгийн төсөвт 5.0 сая төгрөгийг төвлөрүүлээд байна.

Тайлант оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар хязгаарлалттай болон сөрөг санал дүгнэлт авсан, мөн өмнөх оны аудитаар тависан акт, өгсөн албан шаардлага, зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллаагүй төрийн байгууллагын 13 албан тушаалтан болон холбогдох албан хаагчдад арга хэмжээ тооцуулах тухай саналыг холбогдох албан тушаалтанд хүргүүлээ.

Өмнөх оны Санхүүгийн тайлангийн аудитаар тавьсан төлбөрийн акт, албан шаардлага 79.2 хувийн хэрэгжилттэй байна.

Гуравдугаар бүлэг. Гүйцэтгэлийн аудитын талаар:

2016 оны эхний хагас жилд Гүйцэтгэлийн 5 аудит хийхээр төлөвлөж, төлөвлөсөн аудитыг бүрэн хийж гүйцэтгэсэн бөгөөд тус аудитад нийт 14/187 хүн/өдөр зарцуулж ажиллалаа.

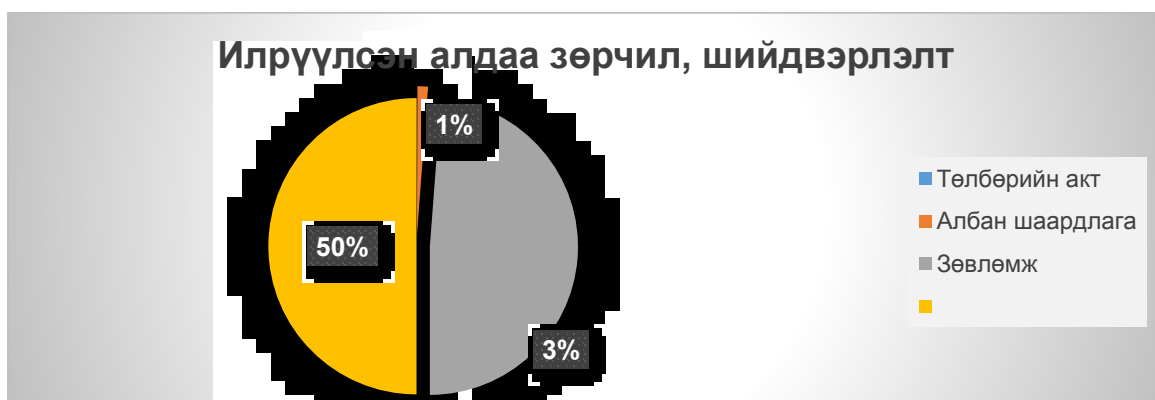
Дээрх 5 аудитын 3 аудитыг УАГ-ын нэгдсэн удирдамжаар, 2 аудитыг өөрийн санаачлагаар хийж гүйцэтгэсэн ба уг аудитыг тодруулбал:

УАГ-ын нэгдсэн удирдамжаар:

 2015 оны Улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт, үр дүнд,

- ✚ Улсын нөөцийн бүрдүүлэлт, хуваарилалт, зарцуулалтын үр дүнд,
  - ✚ Аймгийн ТЕЗ-ийн нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл,
- Өөрийн санаачлагаар болон аймгийн ИТХ-ын хүсэлтээр:
- ✚ ШШГА, 0425-р ангийн үйл ажиллагааны үр дүн,
  - ✚ “Шивээ-овоо” ХК-ийн үйл ажиллагааны үр дүн.

Гүйцэтгэлийн аудитаар нийт 280,081.9 сая төгрөгийн алдаа зөрчил илрүүлсэн бөгөөд аудитын явцад 6.6 сая төгрөгийн зөрчлийг залруулж, 214.4 сая төгрөгийн алдаа зөрчилд төлбөрийн акт тогтоож, 6,511.1 сая төгрөгийн алдаа, зөрчилд албан шаардлага өгч, алдааг засах, дахин гаргахгүй байх 28 зөвлөмж өгч ажиллалаа.

Уг аудитаар нийт 6,725.5 сая төгрөгийн үр өгөөжийг харилцагч байгууллагаар хүлээн зөвшөөрүүлэн бүртгэснээс эхний хагас жилд 4,540.6 сая төгрөгийн үр өгөөжийг тооцооллоо. Гүйцэтгэлийн аудитаар аймгийн Аудитын газрын зардлын 1 төгрөгт ногдох тооцоолсон үр өгөөж 53.6 сая төгрөг боллоо.

Эхний хагас жилд тус аудитаар тогтоосон төлбөрийн актны 26.6 хувь буюу 57.0 сая төгрөгийг барагдуулсан ба өгсөн албан шаардлагын 68.9 хувь буюу 4,483.6 сая төгрөг, зөвлөмжийн 32.6 хувийн хэрэгжилтийг хангуулан ажиллалаа.

Гүйцэтгэлийн аудитаар илрүүлсэн алдаа зөрчлийн ангилалыг харуулбал:
Үүнд:

✚ Төсвийн төлөвлөлт, зарцуулалттай холбоотой	339.1 сая,
✚ Улс, орон нутгийн төсвийн орлогын бүрдүүлэлттэй холбоотой	208.7 сая,
✚ Арвилан хэмнэлт, үр ашиг, үр нөлөөтэй холбоотой	11,304.8 сая,
✚ НББ, тайлагналтай холбоотой	11,348.0 сая,
✚ Хууль тогтоомжийн хэрэгжилттэй холбоотой	321.0 сая,
✚ Дотоод хяналт, хариуцлагатай холбоотой	2,912.3 сая,
✚ Худалдан авалттай холбоотой	253,648.0 сая.

Гүйцэтгэлийн аудитын явцад тухайн аудиттай холбоотой аймгийн Татвар, Санхүү, төрийн сан, Хөгжлийн бодлогын хэлтэс, Худалдан авах ажиллагааны газар зэрэг холбогдох байгууллагуудын удирдлага, санхүүгийн болон ажил хариуцсан ажилтнуудыг байлцуулан аудитын явцад тус байгууллагуудын хоорондын харилцаа, ажлын уялдаа, холбооноос шалтгаалан гарч буй зарим алдаа зөрчил,

түүний үр дагавар, уг алдааг засаж, залруулах талаар уулзалт, хэлэлцүүлэгийг зохион байгуулж, санал солилцож ажилласан нь тухайн ажил хариуцсан байгууллага, ажилтан нар өөр өөрсдийн хүлээсэн эрх үүрэг болон хийж гүйцэтгэх ажил, тухайн байгууллагуудын ажлын уялдаа холбоог ойлгуулсан үр өгөөжтөй ажил боллоо.

Гүйцэтгэлийн аудитын явцад ҮАГ-аас ирүүлсэн судалгаа, мэдээллийг бүрэн гаргаж, мөн аудитын тайлан болон бусад холбогдох материалыг цахимаар болон цаасаар цаг хугацаанд нь хүргүүлж, ҮАГ-аас зохион байгуулсан цахим хурал, сургалтанд бүрэн хамрагдаж, гүйцэтгэлийн аудитын програмд орон нутагт улсын хөрөнгө оруулалтаар хийгдэж буй ажлуудын мэдээллийг оруулж, цахим мэдээллийн санг бүрдүүлж ажиллалаа.

Дөрөвдүгээр бүлэг. Нийцлийн аудитын талаар:

2016 оны эхний хагас жилд Нийцлийн 4 аудит хийхээр төлөвлөж, 5 аудит хийж гүйцэтгэсэн бөгөөд тус аудитад нийт 9/278 хүн/ өдөр зарцуулж ажилласан ба 48 илүү цаг ажиллалаа.

Дээрх 5 аудитын 3 аудитыг ҮАГ-ын нэгдсэн удирдамжаар, 1 аудитыг өөрийн санаачлагаар, 1 аудитыг аймгийн ИТХ-ын хүсэлтээр хийж гүйцэтгэлээ. Эхний хагас жилд хийж, гүйцэтгэсэн аудитуудыг тодруулбал:

ҮАГ-ын нэгдсэн удирдамжаар:

- ✚ 2015 оны Орон нутгийн хөгжлийн сангийн зарцуулалт,
- ✚ Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт,
- ✚ 2016 оны аймгийн ИТХ-ын сонгуулийн зардлын дээд хэмжээг тогтоох.

Өөрийн санаачлагаар болон аймгийн ИТХ-ын хүсэлтээр:

- ✚ Хөдөлмөрийн хэлтсийн үйл ажиллагаа, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн зарцуулалт,
- ✚ ГХБХБГ-ын Газрын тухай хуулийн хэрэгжилт, хяналтын зардлын зарцуулалт.

Нийцлийн аудитаар нийт 3,250.9 сая төгрөгийн алдаа зөрчил илрүүлсэн бөгөөд 67.0 сая төгрөгийн алдаа зөрчилд төлбөрийн акт тогтоож, 2,103.0 сая төгрөгийн алдаа, зөрчилд албан шаардлага өгч, алдааг засах, дахин гаргахгүй байх 48 зөвлөмж өгч ажиллаа.

Уг аудитаар нийт 2,170.0 сая төгрөгийн үр өгөөжийг харилцагч байгууллагаар хүлээн зөвшөөрүүлэн бүртгэснээс эхний хагас жилд 308.2 сая төгрөгийн үр өгөөжийг тооцооллоо. Тус аудитаар аймгийн Аудитын газрын зардлын 1 төгрөгт ногдох тооцоолсон үр өгөөж 3.6 сая төгрөг байна.

Эхний хагас жилд тус аудитаар тогтоосон төлбөрийн актны 1.5 хувь буюу 1.0 сая төгрөгийг барагдуулсан ба өгсөн албан шаардлагын 14.6 хувь буюу 307.2 сая төгрөгийн хэрэгжилтийг хангуулан ажиллалаа.

Нийцлийн аудитаар илрүүлсэн алдаа зөрчлийн ангилалыг харуулбал: Үүнд:

Улс, орон нутгийн төсвийн орлогын бүрдүүлэлттэй холбоотой	149.5 сая,
Арвилан хэмнэлт, үр ашиг, үр нөлөөтөй холбоотой	1,227.8 сая,
Хууль тогтоомжийн хэрэгжилттэй холбоотой	1,635.6 сая,
Худалдан авалттай холбоотой	151.8 сая,
Бусад	86.2 сая.

Нийцлийн аудитын явцад тухайн аудиттай холбоотой аймгийн Татвар, Санхүү, төрийн сан, Хөгжлийн бодлогын хэлтэс, Худалдан авах ажиллагааны газар, ГХБХБГ зэрэг байгууллагууд болон Сумдын удирдлага, санхүүгийн болон ажил хариуцсан ажилтнуудыг байлцуулан аудитын явцад тус байгууллагуудын хоорондын харилцаа, ажлын уялдаанаас шалтгаалан гарч буй зөрчил дутагдал, тэдгээрийн шалтгаан, үр дагавар, уг алдаа зөрчлийг дахин гаргахгүй байх тухай уулзалт, хэлэлцүүлэгийг зохион байгуулж, санал солилцож ажилласан нь үр дүнтэй ажил боллоо.

Нийцлийн аудитын явцад НАГ-аас ирүүлсэн судалгаа, мэдээллийг бүрэн гаргаж, мөн аудитын тайлан болон бусад холбогдох материалыг цахимаар болон цаасаар цаг хугацаанд нь хүргүүлж ажиллахын зэрэгцээ НАГ-аас зохион байгуулсан цахим хурал, сургалтанд бүрэн хамрагдаж ажиллаа.

Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилтэд хийсэн аудитын үр дүнд тус аймагт шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудсанд цэс нээлгэж мэдээллээ байршуулаагүй, мөн мэдээллээ дутуу, буруу байршуулсан зэрэг зөрчил дутагдал бүрэн ариллаа.

Өмнөх онд хийгдсэн Нийцлийн аудитаар тогтоосон төлбөрийн акт, албан шаардлагын хэрэгжилт 5.8 хувийн хэрэгжилттэй байна.

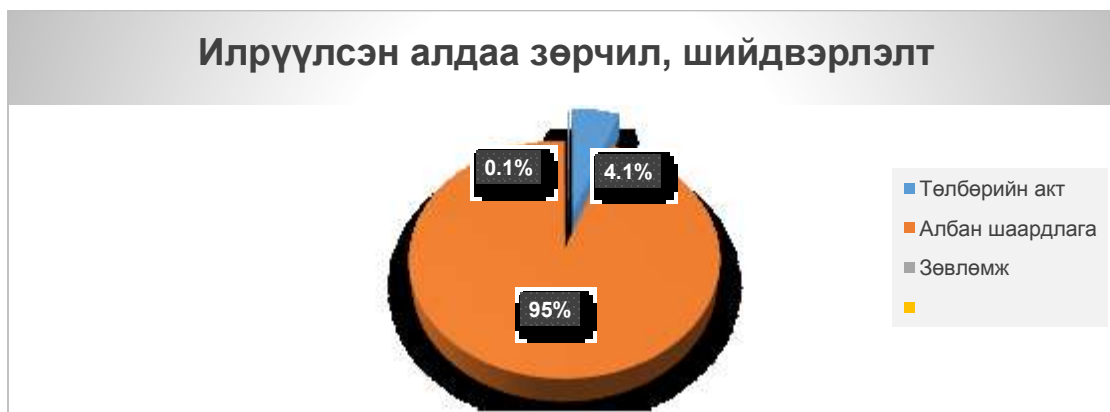
Тавдугаар бүлэг. Аймгийн ИТХ-ын хүсэлт, өөрийн санаачлагаар хийсэн аудитын талаар:

2016 оны эхний хагас жилд аймгийн ИТХ-ын хүсэлтээр аймгийн Хөдөлмөрийн хэлтсийн үйл ажиллагаа, ХЭДС-ийн зарцуулалтад нийцлийн аудит, өөрийн санаачлагаар аймгийн ШШГА, 0425-р ангийн үйл ажиллагааны үр дүн, Шивээ-овоо ХК-ны үйл ажиллагааны үр дүнд гүйцэтгэлийн аудит, ГХБХБГ-ын Газрын тухай

хуулийн хэрэгжилт, хяналтын зардлын зарцуулалтад нийцлийн аудитыг тус тус хийж гүйцэтгэлээ. Уг аудитуудад нийт 10/88 хүн/өдөр зарцуулж, 48 илүү цаг ажиллалаа.

Тус аудитуудаар нийт 6,681.6 сая төгрөгийн алдаа, зөрчил илрүүлсний 361.5 сая төгрөгийн алдаа зөрчилд төлбөрийн акт тогтоож, 6,320.1 сая төгрөгийн алдаа зөрчилд албан шаардлага өгч, алдаа зөрчлийг арилгах, дахин гаргахгүй байх тухай 96 зөвлөмж өглөө.

Тус аудитаар илрүүлсэн зөрчлийн 43.0 хувь нь холбогдох хууль эрх зүйн актыг зөрчсөн, 11.3 хувь нь НББ, тайлагналтай, 23.0 хувь нь улс, орон нутгийн төсвийн орлогын бүрдүүлэлттэй, 4,7 хувь нь төсвийн төлөвлөлт, зарцуулалттай, 9,7 хувь нь арвилан хэмнэлт, үр ашиг, үр өгөөжтөй, 8.3 хувь нь дотоод хяналт, хариуцлагатай холбоотой зөрчил дутагдлууд байна.

Аймгийн ИТХ-ын хүсэлтээр болон өөрийн санаачлагаар гүйцэтгэсэн аудитуудаар нийт 6,681.6 сая төгрөгийн үр өгөөжийг харилцагч байгууллагуудаар хүлээн зөвшөөрүүлэн бүртгэснээс эхний хагас жилд 4,540.9 сая төгрөгийн үр өгөөжийг тооцооллоо. Тус аудитаар аудитын газрын зардлын 1 төгрөгт ногдох тооцоолсон үр өгөөж 53.6 сая төгрөг байна. Аудитаар тавьсан төлбөрийн акт, албан шаардлагын хэрэгжилт 68.0 хувьтай байна.

Зургаадугаар бүлэг. Дотоод ажлын талаар:

2016 оны үйл ажиллагааны болон дотоод сургалтын, мөн Авилгаас урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнүүдийг боловсруулан баталж, хэрэгжилтийг ханган ажиллахын зэрэгцээ ҮАГ-ын шинэчлэн баталсан Дотоод журмын дагуу байгууллагын дотоод журмыг шинэчлэн боловсруулж, баталлаа.

Байгууллагын 2015 оны үйл ажилллагааны тайланг бэлтгэж, ном болгон хэвлүүлж, ҮАГ болон аймгийн Номын санд хүргүүлж, МУ-ын Ерөнхий аудитортой байгуулсан үр дүнгийн гэрээний биелэлтийг дүгнүүлж, Байгууллагын дарга, Тэргүүлэх аудитор Монгол Улсын Ерөнхий аудитортой, аудиторууд болон үйлчилгээний ажилтан Тэргүүлэх аудитортой 2016 оны үр дүнгийн гэрээ байгуулан

ажиллаж, мөн аудиторчуудын 2016 оны хөрөнгө орлогын мэдүүлгийг гаргуулан ҮАГ-т хүргүүлээ.

2016 оны дотоод сургалтын төлөвлөгөөний дагуу дагуу эхний хагас жилийн байдлаар ҮАГ-ын САГ-аас зохион байгуулсан СТАУС-ын сургалтанд хамт олноороо, мөн ГАГ, НАГ-уудаас зохион байгуулсан 4 удаагийн цахим сургалтанд бүрэн бүрэлдэхүүнээр оролцсон.

Аймгийн ЗДТГ болон ММНБИ-ийн орон нутгийн салбараас зохион байгуулсан 4 удаагийн сургалтанд давхардсан тоогоор 16 аудитор оролцохын зэрэгцээ байгууллагын дотоод сургалтыг 1 удаа зохион байгуулж, аудиторчуудад 2016 онд шинэчлэн батлагдсан “Төрийн аудитын байгууллагын үйл ажиллагааны тайлан болон статистик мэдээг боловсруулж, тайлагнах журам”-ын дагуу статистик мэдээг боловсруулан гаргах тухай 4 цагийн сургалтыг зохион байгууллаа.

Байгууллагын дотоод журмын дагуу аудиторчуудын эхний хагас жилийн үр дүнгийн гэрээний биелэлт, ажлын үр дүнг дүгнэж, эхний хагас жиийн байдлаар хамт олноо хошуучлан ажилласан ахлах аудитор Д.Оюунбат нэгдүгээр байранд орж байгууллагын 2016 оны эхний хагас жилийн аварга ажилтан боллоо.

Байгууллагын ажилтнуудын нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх зорилгоор ахлах аудитор, ахмад ажилтан Д.Оюунбатыг орон сууцны дэмжлэгт хамруулах хүсэлтийг ҮАГ-т уламжлан хүргүүлж, ажиллагсдын эхний хагас жилийн үр дүнгийн гэрээний биелэлтийг дүгнэж ажиллалаа. Мөн Тэргүүлэх аудитор Ш.Ичинхорлоо ҮАГ-ын тодорхойлолтоор “Төрийн албаны тэргүүний ажилтан” цол, тэмдэгээр шагнагдлаа.

Аудиторчуудаас гүйцэтгэх аудит бүр дээр Ашиг сонирхлын зөрчилгүй тухай мэдэгдэл гаргуулан авахаас гадна 2016 онд ашиг сонирхлын зөрчил, авлигаас ангид байж, Төрийн аудитын байгууллагын ёс зүйн дүрмийг чандлан сахиж, мөрдөж ажиллах тухай мэдэгдлүүдийг гаргуулан авч хувийн хэрэгт нь хавсаргахын зэрэгцээ ажилтнуудын хувийн хэргийн баяжилтыг хийлээ.

Байгууллагын мэдээ, мэдээлэл, үйл ажиллагааны ил тод байдлыг хангаж ажиллах зорилгоор аймгийн телевизээр 2 удаа, Чойрын толь сонинд 1 удаа ярилцлага өгөхийн зэрэгцээ байгууллагын ил тод байдлын самбарыг гаргаж, ажиллууллаа.

Тэргүүлэх аудиторын тушаал шийдвэр, акт албан шаардлагын боловсруулалт, ирсэн, явсан бичгийн бүртгэл, хэрэгжилтэд хяналт хийж, зарим алдаа зөрчлийг засаж ажиллалаа. Мөн 2016 оны эхний хагас жилийн байдлаар байгууллага, иргэдээс ирүүлсэн 8 өргөдлийг хүлээн авч хуулийн хугацаанд шийдвэрлэн хариуг хүргүүлээ.

Байгууллагын үйл ажиллагаанд шилдэг туршлага нэвтрүүлэх, бусад байгууллагын туршлага судлах, ажилтнуудын чөлөөт цагийг зөв зохистой өнгөрөөх зорилгоор Төв аймгийн Аудитын газрын үйл ажиллагаа, аудитын туршлагаас

судлахын зэрэгцээ 2 байгууллагын дунд волейболын нөхөрсөг тэмцээн, Аглаг бүтээлийн хийдийг үзэх хамтарсан аяллыг зохион байгууллаа. Байгууллагын ажилтнуудыг аймгийн Нэгдсэн эмнэлэгийн үзлэгт үнэ төлбөргүйгээр хамрууллаа.

Байгууллагын 3 ахмад ажилтанг 2016 оны цагаан сар, ахмадын баяраар 2 удаа хүлээн авч, хүндэтгэл үзүүлэхийн зэрэгцээ эх үрсийн баяраар байгууллагын ажилтнуудын хүүхдүүдэд баярын бэлэг бэлтгэн өгч урамшууллаа.

2016 оны эхний хагас жилийн аудитын болон бусад баримт материалыг архивлаж, байгууллагын архив хариуцсан ажилтанд хүлээлгэн өгч, байгууллагын статистик мэдээг шинэчлэгдсэн журмын дагуу гаргаж ҮАГ-ын СБТГ-т хүргүүлээ.

Долоодугаар бүлэг. Санхүүгийн тайлагнал, төсвийн гүйцэтгэлийн талаар:

Аудитын газар 2016 онд нийт 148.0 сая төгрөгийн урсгал үйл ажиллагааны төсөвтөй, үүнээс эхний хагас жилд 84.7 сая төгрөгийн төсөв батлагдаж, 84.7 сая төгрөгийг зарцуулсан ба батлагдсан төсвийг зориулалтын дагуу хэтрүүлэлгүйгээр зарцуулан ажиллалаа.

Эхний хагас жилийн байдлаар 5,835.0 мянган төгрөгийн авлага, 8,862.0 мянган төгрөгийн өглөгтөй гарсан бөгөөд байгууллагын 2016 оны цалингийн сангийн төсвийг дутуу тооцож, батлуулсантай холбоотойгоор Татвар, Нийгмийн даатгалын байгууллагад төлөх татвар, НДШ-ийн өглөг үүссэн болно. Цалингийн сангийн үнэн зөв тооцооллыг гаргаж ҮАГ-т хүргүүлсэн болно.

2015 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайлан болон 2016 оны эхний хагас жилийн төсвийн гүйцэтгэлийн мэдээг сар бүр, мөн 2017 оны төсвийн төсөл, байгууллагын хөрөнгийн судалгаа болон бусад санхүү, төсөвтөй холбоотой мэдээ мэдээллийг цаг хугацаанд нь гаргаж ҮАГ-т хүргүүлж ажиллалаа.

Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангаж, байгууллагын төсвийн гүйцэтгэлийн мэдээ, ажил гүйлгээг ҮАГ-ын шилэн дансны нэгдсэн цахим хуудас болон байгууллагын мэдээллийн самбар, ил тод байдлын самбаруудад тогтмол байршуулж ажиллалаа.

Наймдугаар бүлэг. Санал, дүгнэлтийн талаар:

Дүгнэлт: 2016 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгагдсан ажил, үйлчилгээг бүрэн хэрэгжүүлж ажиллахаас гадна шинэлэг байдлаар доорх ажлуудыг хийж гүйцэтгэсэн нь аудитын чанар, үр өгөөжийг дээшлүүлэхэд чухал ач холдогдолтой ажил боллоо. Үүнд:

- Санхүүгийн тайлангийн аудит болон Гүйцэтгэл, Нийцлийн аудитаар улс, орон нутгийн төсвийн болон улс, ОНӨҮГ, байгууллагуудын дарга, нягтлан бодогч нарыг бүрэн байлцуулан аудитын нээлтийг хийж, мөн аудитын тайлан,

гэрчилгээг байгууллагын дарга, нягтлан бодогч нарт албан ёсоор гардуулан өгч тус аудитын үр дүн, илрүүлсэн алдаа зөрчлийн шалтгаан, үр дагавар, тэдгээрийг арилгах, өмнөх аудитаар тогтоосон төлбөрийн акт, өгсөн албан шаардлага, зөвлөмжийн хэрэгжилтийн талаар танилцуулж, санал солилцсон. уулзалт, хэлэлцүүлэгийг 2 дахь жилдээ зохион байгуулж, хэвшил болгож байгаа нь тухайн байгууллагын удирдлагын түвшинд алдаа зөрчлийг ойлгуулах, уг алдаа зөрчлүүдийг дахин давтан гарахгүй байх, байгууллагын удирдлагаас хэрэгжүүлэх дотоод хяналтыг сайжруулах зэргээр олон талын ач холбогдолтой, үр дүнтэй ажил болж, үр дүнгээ агч байна,

- Тус аймгийн Улсын болон орон нутгийн төсөвт байгууллагуудын жил бүрийн санхүүгийн тайлангийн аудитаар илрүүлсэн алдаа зөрчлийг байгууллага бүрээр болон балансын дансдаар нэгтгэн мэдээллийн санг бүрдүүлэхийн зэрэгцээ байгууллага бүр дээр хувийн хэрэг нээн ажиллуулж, тухайн байгууллагын эрсдэлийг болон илэрсэн алдаа зөрчлийг арилгасан эсвэл давтан гаргаж байгаа эсэхэд үнэлгээ өгч, эрсдэлийн түвшин тогтоож, тухайн байгууллагад тусгайлан хэрэгжүүлэх горим сорилыг тодорхойлон, төлөвлөж ажиллаж байгаа нь аудитын үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх, аудитуудын ажлыг хөнгөвчлөх чухал ажил болж байна,
- 2016 оны аудитын төлөвлөгөө, хөтөлбөр болон аудитын тайлангуудыг ил тод, нээлттэй байлгах үүднээс байгууллагын мэдээллийн самбараас гадна байгууллагын ил тод байдлын самбар гаргаж ажиллууллаа.
- 2016 оны санхүүгийн тайлангийн аудитыг бүрэн СТАУС програмаар гүйцэтгэсэн ба ҮАГ-аас зохион байгуулсан Мэдээллийн технологийг сайжруулах, СТАУС програм ажиллах, тус програмын ашиглах, сайжруулах хүрээнд зохион байгуулсан сургалтанд бүрэн бүрэлдэхүүнээр оролцож, холбогдох мэдээллийг авахын зэрэгцээ тус програм дээр ажиллахад хүндрэлтэй болон дутуу хийгдсэн зайлшгүй хийх асуудлын талаар саналаа танилцуулж, санал солилцсон нь үр дүнтэй ажил боллоо.

Санал: ҮАГ-ын удирдлагад доорх санал, болон хүсэлтүүдийг гаргаж байна.Үүнд:

- Санхүүгийн тайлангийн аудитыг гүйцэтгэх СТАУС програмын дутуу болон хийгдэх шаардлагатай ажлууд болон СТАУС-2-ыг шуурхай хэрэгжүүлж, 2017 оны аудитаас өмнө гүйцээж хийх, ажилбаруудын уялдаа холбоог сайжруулах, бүх ажлыг програмын ажлын талбар дээр хийж гүйцэтгэдэг болгох,
- Гүйцэтгэлийн аудитын програмын сургалтыг орон нутагт зохион байгуулах, програмыг зөвхөн цахим мэдээллийн сан хэлбэрээр ашиглахгүйгээр гүйцэтгэл, нийцлийн аудитыг иж бүрнээр хийж гүйцэтгэх, орон нутгийн хөрөнгө оруулалт болон бусад аудитыг хийж болохуйцаар сайжруулах,
- Аймгийн Аудитын газрын орон тоо хүрэлцээгүй байгаагаас аудитуудын ажлын ачаалал маш өндөр, бүх аудитыг 4 аудитор гүйцэтгэж байгаа бөгөөд

төрөлжсөн аудитын баг ажиллуулах боломжгүйгээс санхүүгийн тайлангийн аудиттай давхцаж гүйцэтгэл, нийцлийн аудитууд хийгдэж байгаагаас 4 аудиторыг хувааж ажиллуулах боломжгүй бөгөөд энэ нь аудитын чанар, аудиторуудын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлж байна. Иймд байгууллагын орон тоог 2 аудитороор нэмэгдүүлж төрөлжсөн аудитын багтай болгох, Нийцлийн аудит хариуцсан ахлах аудиторыг томилуулах, /жил бүр хүсэлт хүргүүлж байгаа/

- Байгууллагын албан ажлын хэрэгцээнд ашиглагдаж байгаа машины ашиглалтын хугацаа дуусаж, ашиглалтын шаардлага хангахгүй болсон тул шинээр солиулах,
- Байгууллагад ашиглагдаж буй компьютер техник хэрэгслийн ашиглалтын хугацаа дуусаж ашиглалтын шаардлага хангахгүй болсон, дутуу, хүрэлцээ муутай байгаа тул компьютер, техник хэрэгслээр хангах, /тооцооллыг гаргаж 2017 оны төсвийн төсөлтөй хүргүүлсэн/
- Байгууллагын аудиторуудын тав тухтай байдлыг хангах зорилгоор өрөө, тасалгаанд засвар үйлчилгээ хийх санхүүгийн эх үүсвэр шийдвэрлүүлэх, /төсвийг хийж хүргүүлсэн/
- Тэргүүлэх аудиторын зэрэг дэвийн нэмэгдлийг 1 шат ахиулах болон аудитын мэргэшлийн шалгалтыг амжилттай өгсөн 2 аудиторын нэмэгдлийн асуудлыг шийдвэрлэж өгөх,
- Боловсон хүчнийг хөгжүүлэх, мэдлэг, мэргэжлийн түвшинг дээшлүүлэх шаардлагын дагуу аймгийн Аудитын газрын аудитор, шинжээчдийг ҮАГ-аас зохион байгуулж буй гадаад улс орнуудад хийгдэж буй сургалт, ЭСЯ-ны шалгалтанд хамруулж өгөх. /аудиторууд сүүлийн 6-7 жил гадны улс оронд зохион байгуулсан ямар нэгэн сургалтанд хамрагдаагүй/